

תקון ארבעים ושבעה

הכל לשובה

ולכל היד החזקה דא דאתמר בה:
(זכריה ב ט) ואני אהיה לה נאם ה' חומת
אש סביב. ולכל המורא הגדול הה"ד
ולכבוד אהיה בתוכה. דשכינתא בגלותא
פרשת גדפהא על ישראל בנהא לנטרא
לון גטורא מפל סטר. לקבל דא
לאחזאה יקרא דילה לזמנא דאתי,
וחביבותא דמחבב לה מלכא, איהו
יקום בגונא דא פריש גדפוי ומסחר לה,
כמה דסחרת להו איהי לישראל.

ותא חזי ישראל כיון דהו בגלותא אי
תימא דאשתבקו מסטר קדישא. לאו
הכי ח"ו. אלא תא חזי דהא הכא כתיב
(תהלים קלד א-ג) שיר המעלות הנה ברכו
את ה' כל עבדי ה' העומדים וכו'. מאן
עבדים. אלא ישראל בגלותא אנון
עבדים, דכפלחנא תלין עובדין בהו
[אצ"ל דהו]. ורזא דא פעיני עבדים אל
יד אדונייהם וכו' פן עינינו אל ה'
אלהינו עד שיחננו (שם קכג ב).

ובא וראה, ישראל כיון שהיו בגלות,
אם תאמר שיצאו מכלל הקדשה? לא
כך, חס ושלום. אלא בא וראה, שהרי
כאן כתוב: שיר המעלות הנה ברכו את
יהוה כל עבדי יהוה העומדים וגו'
(תהלים קלד, א). מי הם עבדים? אלא
ישראל, הם עבדים בגלות, שהמעשים
שללם תלויים בעבודה. וזה סוד: פעיני
עבדים אל יד אדונייהם וגו', פן עינינו
אל יהוה אלהינו עד שיחננו (שם קכג, ב).

ותא חזי ישראל כיון דהו בגלותא אי
תימא דאשתבקו מסטר קדישא. לאו
הכי ח"ו. אלא תא חזי דהא הכא כתיב
(תהלים קלד א-ג) שיר המעלות הנה ברכו
את ה' כל עבדי ה' העומדים וכו'. מאן
עבדים. אלא ישראל בגלותא אנון
עבדים, דכפלחנא תלין עובדין בהו
[אצ"ל דהו]. ורזא דא פעיני עבדים אל
יד אדונייהם וכו' פן עינינו אל ה'
אלהינו עד שיחננו (שם קכג ב).

בא וראה, יש עבדים ויש עבדים.
מלאכים הם עבדים,² כמו שנאמר בהם:

תא חזי אית עבדים ואית עבדים. מלאכי
אנון עבדים, ואתמר בהו הן אראלם

1. עי' ת"ז תי' יד, כט, סע"ב.

2. עי' בפירוש הזהר ריש מפשטים לרבינו, גנזי רמח"ל עמ' רעז: "והעיקר, שיש הפרש גדול בין עבודת המלאכים

הן אֲרָאֲלָם צַעֲקוּ חֲצָה (ישעיה לגז), שְׁהָרִי בַחוּץ הֵם עוֹמְדִים.³ וְכֵן בְּגִלוֹת הֵם עוֹמְדִים בַּחוּץ, שְׁהוֹלְכִים אַחֵר הַשְׂכִּינָה. אֲבָל יִשְׂרָאֵל, אֵף עַל פִּי שָׁהֵם בְּגִלוֹת לֹא נַעֲזֹבִים מִהַפְּנִימִיּוֹת, אֲלֹא בַפְּנִים הֵם מִתְדַבְּקִים תָּמִיד. וְזֶה סוּד: הָעוֹמְדִים בְּבֵית יְהוָה בְּלִילוֹת (תַּהֲלִים קלד, שם), [לִילוֹת] - אֵלּוּ גִלּוֹת, שָׁאֵף בְּזֶמֶן הַהוּא, הֵם עוֹמְדִים בַּפְּנִים, בְּבֵית יְהוָה וְדָאִי.

בֹּא וְרָאָה, וְדָאִי כָּל מֶה שֶׁעָשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הוּא לְטוֹבָה לָהֶם.⁴ וְזֶה סוּד: אוֹדֶה יְהוָה כִּי אֲנִפֶּת בִּי (ישעיה יב, א). שְׁבוּמֵן שִׁיִּשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּגִלוֹת, הַשְׂכִּינָה נִדְבַקְתָּ בָּהֶם וְיֹתֵר, כְּדִי לְהַצִּיל אוֹתָם מִהַגְּלוּת.⁵ וְכָל שְׁאֵר הַמַּדְרָגוֹת נִדְבָקִים גַּם בֵּין בָּהֶם בְּדַבְּקוֹת שְׁלֹמָה,

צַעֲקוּ חֲצָה (ישעיה לג ז) דְּהָא לְבָר קִימִין. וְהֵכִי בְּגִלוֹתָא קִימִין לְבָר, אֲזִלִּין בְּתֵר שְׂכִינְתָּא. אֲבָל יִשְׂרָאֵל אֵף עַל גַּב דְּאֲנוּן בְּגִלוֹתָא לֹא מִשְׁתַּבְּקֵן מִלְּגוֹ, אֲלֹא מִלְּגוֹ אֲנוּן מִתְדַבְּקִין תְּדִיר. וְרָזָא דָּא הָעוֹמְדִים בְּבֵית ה' בְּלִילוֹת אֲלִין גִּלּוֹתָא, דָּאֵף בְּהֵהוּא זְמַנָּא אֲנוּן קִימִין לְגוֹ, בְּבֵית ה' וְדָאִי.

תָּא חֲזִי דְּוִדָּאִי כָּל מַאי דְּעָבִיד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לְטִיבוֹתָא דְּלֵהוּן אִיהוּ. וְרָזָא דָּא אוֹדֶה ה' כִּי אֲנִפֶּת בִּי (שם יב א). דִּישְׂרָאֵל בְּזִמְנָא דְּאֲנוּן בְּגִלוֹתָא, שְׂכִינְתָּא אֲתִדְבַקְתָּ עֲלֵיהּ וְיֹתֵר, בְּגִין לְשׁוֹבָא לָהּ מִגְּלוֹתָא. וְכִלְהוּ שְׁאֵר דְּרָגִין הֵכִי נָמִי מִתְדַבְּקֵן עֲלֵיהּ בְּדַבְּקוֹתָא

לעבודת הצדיקים, והוא סוד בנינים ועבדים. כי הצדיקים בעבודתם מתדבקים בשכינה בסוד זיווג, ונמצא שכל מה שהם עושים, עושים בדרך התדבקות ואהבה, אך מט"ט וכל שאר המלאכים אין להם התדבקות וזיווג זה כלל, אלא נקרא שעומדים תחת השכינה, ונושאים משאה באימה ויראה, שהוא אימת הרב שיש על העבד, והם משרתי הבחינה הזאת שבמלכות הנקרא מלאכה, שבה אין שייך ההתדבקות והזיווג. אלא נשוא משא כמ"ש וצריך לכוף הראש תחתיה, ולקבל עולה עליהם, להוציא לפועל המעשים ההם, שהם עניני המלאכה הזאת. ותראה לקמן במאמר - שכל ישראל הם בסוד בת יחידה, כי כלם הם בבחינת ההתדבקות והזיווג, לא בבחינת עבודת המשא. ונמצא שענין מלאכתו זאת תלויה במה שהוא מנהג העולם הזה הגשמי בגשמיותו, בכל עניני טוב ורע שבו, החומריות העב שלו. ובדרך הזה אין יש התדבקות, אלא מלאכה ועבודה כמ"ש. אך הנשמות הם בסוד התיקון העליון של המאורות, מה שלא יש למלאכים, ולכן גדולים צדיקים ממלאכי השרת, והם נקראים בנינים, כי השכינה שהם מתדבקים בה היא להם כמדריגת: "לא זו מחבבה עד שקראה אמר", והם בסוד יסוד ממש המתחבר בשכינה, ועושה כל המעשים בדרך אהבה כאיש לאשתו, לא כעבד לרבו.

3. עי' עץ חיים שער כח פ"א, ח"ב, יח, סע"ב.

4. על פי ברכות ס, ע"ב, מימרא דר"ע, "כל דעביד רחמנא לטב עביד"; עיין רכב ישראל עמ' 281 - 275, מקורות בכתבי רמח"ל על הנושא הזה: הכל לטובה, ובענין שכל צרות הגלות הם לטובה עי' מ' הגאולה עמ' נב: "וכיון שהסתירו האורות את פניהם, נתמעטה ההשפעה מישראל ומבית המקדש, ואז גברו עליהם האומות והיתה הגלות, וכל זה לתועלת ישראל היה, כי אז קבלו המקטרגים חלקם ונתפרשו מן הקודש שלא לטמא את הדרכים".

יותר ממה שעשו בהתחלה, אף על פי [שנדבקים] כלם בהעלם. ובזמן הגאולה, אם תאמר שהדבקות זו לא נמצאת? לא כן, אלא כל מה שהיה בגלות אינו נפסק בגאולה, אף על פי שאין צורך [עוד להצלה], אלא להוסיף הארה על הארה, שמחה על שמחה. [וזהו מה שכתוב:] אודך יהוה כי אנפת בי, ודאי.

בא וראה, בגלות ישראל נטלו כח לתקן תקונים עליונים, מה שלא היה להם [אותו] כח אם לא היו נמצאים בגלות. שהרי באותה דבקות שהצריך כדי לשמור אותם [בגלות], התחזקו יותר ודאי. וידור אמר [על זה]: הנה ברכו את יהוה כל עבדי יהוה העומדים בבית יהוה בלילות [בגלות] (תהלים שם, שם). שהרי בגלל זה [הגלות], יכלו לתקן תקונים עליונים יותר. ומה הם אלו [התקונים העליונים יותר]? אלא שאו ידיכם קדש [עתיקא קדישא].⁵ בא וראה, הגלות הוא סוד השנה,⁶ [כמו] שכתוב: ותדרמה נפלה על אברם⁷ (בראשית טו, יב). וזה הזמן שנאמר בו: ומאיר לאישון פת עין [ברכת המפיל] וזה [שם] ע"ב שמאיר ל[שם] ב"ן [השכינה],

שלים, יתיר ממאי דעבדו בקדמיתא, ואף על גב דכלא בסתימו. אבל בזמנא דפרקנא אי תימא דההוא דבקותא לא אשתכח? לאו הכי. אלא כלא דאשתכח בגלותא לא אתפסק בפרקנא, אף על גב דלא הוה אצטריך, אלא לאוספא נהירו על נהירו חדותא על חדותא. אודך ה' כי אנפת בי ודאי.

תא חזי דהא בגלותא נטלו ישראל חילא לאתקנא תקונין עלאין, מאי דלא הוה להו חילא אי לא קימו בגלותא. דהא בההוא דבקותא דאצטריך לנטרא להו, אתתקפו יתיר ודאי. וידור אמר הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות. דהא בגין דא יכלין לאתקנא תקונין עלאין יתיר. ומאי אנון. אלא שאו ידיכם קדש. תא חזי בגלותא רזא דשינתא איהו, דכתוב ותדרמה נפלה על אברם (בראשית טו יב). ודא זמנא דאתמר בה ומאיר לאישון פת עין ודא ע"ב דנהיר לב"ן ואתמר. כגונא דא בגלותא עתיקא קדישא נטר לה לשכינתא.

5. עי' זהר ויחי ח"א, רכה, ע"א.

6. קודש - רמז לעתיקא קדישא, כדלהלן.

7. סוד התדרמה, עי' ת"ז תי' טו, קה, ע"א; עי' עוד פרי עץ חיים דרוש פורים פ"ג; אדיר במרום עמ' שכט, על סוד השינה, ושם עמ' שכג - שכד: "השינה היא הסתלקות המוחין ונשאר סוד הקטנות, ואז העינים נסתמים.. יש שינה ויש תנומה. והוא מה שאנו מברכין: המפיל חבלי שינה על עיני ותנומה על עפעפי.. וזה כי השינה היא ההסתלקות של האור והוא מגיע אל העינים."

8. עי' לעיל תי' לט, בדברי אליהו.

ונתבאר. כמו כן בגלות, עתיקא קדישא [ע"ב] שומר את השכינה [ב"ן]. היות שהמלך [ז"א] עלה למעלה, ובאר. ובכח זה¹⁰ מתחזקת השכינה חזק גדול, שלא יפרד ממנה [עתיקא קדישא] אפלו בגאולה. וזה סוד: שאו ידיכם קדש, וזה קדש עליון [אריך אנפין] - עתיקא קדישא]. ודאי. וברכו את יהוה (תהלים שם, שם), אלו הקדוש ברוך הוא והשכינה [זעיר ונוקבא], וזה על ידי שני המשיחים שהתחברו כאחד, בסוד שלמעלה [אריך] ודאי: והיו לאחדים בידך (יחזקאל לו, יז). אז: וברכו יהוה מציון (תהלים שם, ג). ומאיוה מקום תצא הארת התקון לעולם? אלא מציון, וזה בית המקדש, שעליו נאמר: ולכבוד אהיה בתוכה (זכריה שם, שם), לכבוד שלה [של השכינה] ממש. שהרי בזכות אותם תקונים שתקנו בגלות, התחבר ביה המלך בגאולה. ולכבוד אהיה בתוכה - לכבוד, ודאי. ולכל המורא הגדול - גלוי של האורות העליונים שבעליונים¹¹ אשרי חלקם של ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

דמלכא לעלא אסתלק ואוקמוה. ובחילא דא אתתקפת שכינתא תקיפותא סגי דלא יתפרש מנה אפלו בפרקנא. ורזא דא שאו ידיכם קדש דא קדש עלאה ודאי. וברכו את ה' אלין קדשא בריך הוא ושכינתיה, ודא בתרין משיחין דמתחברין כחד, ברזא דלעלא ודאי, והיו לאחדים בידך (יחזקאל לו יז). בדין וברכה ה' מציון. מאן אתר נהירו דתקונא יפוק לעלמא. אלא מציון ודא בית המקדש דבה ולכבוד אהיה בתוכה (זכריה שם שם) ליקרא דילה ממש. דהא בכל אנון תקונין דאתתקנת בגלותא יתחבר בה מלכא בפרקנא. ולכבוד אהיה בתוכה, לכבוד ודאי. ולכל המורא הגדול גלויא דנהורין עלאין דעלאין. וכאה חולקהון דישראל בעלמא דין ועלמא דאתי.

9. עי' קיצור הכונות לרבינו בברכת המפיל עמ' ל; אדיר במרום עמ' שכד.

10. שבזמן הגלות השכינה מקבלת מעתיקא קדישא, וזה יותר ממה שמקבלת מהמלך, דהיינו זעיר אנפין, וזה התועלת הגדולה של הגלות.

11. אורות של עתיק ולא רק של אריך, עי' אוצרות רמח"ל ישעיה, עמ' קלו: "וכבר ידענו שיש האורות שמאירים בזמן הגלות, ויש האורות שצריך שיאירו בזמן הגאולה, אבל עם כל זה האורות שמאירים בזמן הגלות לא ילכו לאיבוד, אלא יאירו גם כן בזמן הגאולה. אבל צריך בתחילה שיהיו נכללים כולם באור העתיק יומין, ששם יש האורות של הגאולה, ואז גם הם יאירו. והשכינה אומרת: "לכו", להתחבר עם האורות של הגאולה שהם באור העתיק יומין, ואז נבוא להאיר "באור ה'", שהוא אור העתיק יומין, ששם תלוי הנצחיות. וזה התחברות מאורות של הגאולה עם האורות של הגלות צריך שיעשה אליהו, מפני שהוא נסתלק למעלה חי באור העתיק יומין, והוא בסוד בן - ה' אמר אלי בני אתה".